

Tadqiqot UZ

**ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021

- » Хуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидаги изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Crossref

**30 APREL
№27**

CONFERENCES.UZ

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 27-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
12 - ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
27-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-12**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
27-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-12**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 27-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 апрель 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 68 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

МАДАНИЯТ ВА САНЪАТ СОҲАЛАРИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ

1. Akramova Gulizarxon Yorqinjon qizi “OMMAVIY MADANIYAT” – MA’NAVIYAT KUSHANDASI	8
2. Mamasidiqov Ibroxim Mamasodiq o’g’li SAN’AT VA UNING SHAKLLANISH TARIXI	10
3. Usmonaliyev Ikromjon Murodjon og’li YOG’OCH O’YMAKORLIK SAN’ATI TARIXIDAN	13
4. Mamasidiqova Dilnoza Mamasodiq qizi ANTIK SAN’AT VA MADANIYAT TARIXI	15
5. Halimov Ibrohim Alisherovich MUSTAQILLIK SHAROITIDA MILLIY QADRIYATLARIMIZ, URF-ODATLARIMIZNI TIKLANISHI	17
6. Yakubova Nafisa Odiljanovna O’QUVCHILARGA BADIY NAQSH ISHLASHDA SHAKILLARINING TAVSIFI USULINI O’RGATISH	18
7. Bazarbayeva Aynura Bakhtiyarovna FEATURES OF THE CULTURE OF THE KOREAN PEOPLE	20
8. И.Салимова МИЛЛАТЛАРАРО ТОТУВЛИК СИЁСАТИНИ МУСТАҲКАМЛАШДА МИЛЛИЙ МАДАНИЙ МАРКАЗЛАРНИНГ ЎРНИ	22
9. Йўлдошева Азиза Зокир қизи ДЕВОРЛАРГА БИТГАН ОЛТИН ХАЗИНА	24
10. Олимхўжа Исломович Каримов УРМА ЧОЛГУЛАР ИЖРОЧИЛИГИДА МИЛЛИЙ ВА МАҲАЛЛИЙ УСЛУБЛАР	28
11. Madrimov Bahram Xudoynazarovich MADANIYAT VA SAN’AT SOHALARIDA TA’LIM OLAYOTGAN TALABALARNI ESTETIK TARBIYALASHDA XORAZM DASTONLARINING TARBIYAVIY AHAMIYATI	30
12. Norova Shoiria Umrzoqovna MADANIYAT VA SAN’AT SOHASIDA TA’LIM OLAYOTGAN TALABALARDA AXLOQIY TUSHUNCHALARNI SHAKLLANTIRISHDA XUSAYIN VOIZ KOSHIFIYNING USTOZ-SHOGIRD MUNOSABATLARI HAQIDA FIKRLARI	32
13. Джухонова Нохида Ҳаётжоновна ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ЖАРАЁНИДА МИЛЛИЙ-МАЪНАВИЙ МЕРОСНИНГ ТУТГАН ЎРНИ	34
14. Rajabov Azamat Sharifovich “SHARQ MUTAFFAKKIRLARINING CHOLG’U SOZLARI RIVOJI VA TAKOMMILLASHUVIGA QO’SHGAN HISSALARI”	36
15. РажабовТўхтасин Ибодович ЎҚУВЧИЛАРГА ЎЗБЕК МИЛЛИЙ ФОЛЬКЛОР ҚЎШИҚЛАРИ ВОСИТАСИДА ЭСТЕТИК ТАРБИЯ БЕРИШ	39
16. Raxmatov Nurbek Erkinovich FORTEPIANO SOZINING KELIB CHIQISH TARIXI VA UNING MADANIYAT VA SAN’AT SOHASIDA O’QITILADIGAN FANLARDA TUTGAN O’RNI	41
17. Ruziyev Davron Yuldashevich MADANIYAT VA SAN’AT TA’LIMIDA O’QUVCHILAR JAMOASINI MUSIQIY-ESTETIK TARBIYALASHNING AYRIM MASALALARI	45
18. Ҳасанов Ҳалим Равшанович МАДАНИЯТ ВА САНЪАТИМИЗ РИВОЖИДА МУМТОЗ МУСИКА ЖАНРЛАРИНИНГ ТУТГАН ЎРНИ	47

MADANIYAT VA SAN'AT SOHASIDA TA'LIM OLAYOTGAN TALABALARDA AXLOQIY TUSHUNCHALARNI SHAKLLANTIRISHDA XUSAYIN VOIZ KOSHIFIYNING USTOZ-SHOGIRD MUNOSABATLARI HAQIDA FIKRLARI

Norova Shoira Umrzoqovna,

Buxoro davlat universiteti San'atshunoslik fakulteti
Musiqqa ta'limi kafedrasida katta o'qituvchisi.
s.u.norova@buxdu.uz

Annotatsiya: Ilm amalda tadbiq etilmasa, axloqiy talablarga rioya qilinmasa, “mevasiz daraxt va yog‘i yo‘q chiroq” kabidir. Shayx Sa‘diy aytganiday:

Daraxtning mevasi ilmning amalidir, bil. Ilmingga qilmasang amal mevasiz daraxtsan. Javonmardlar uchun xalq ichida yaxshi xulq bilan nom qozonish, baxtga erishish yo‘lida riyozat chekishi, dustiga, yaqinlariga, xalqqa yordami tegishi muhim hisoblangan. Poklik, halollik, ijtimoiy va ilohiy talablarni bajoni dil ijro etish zaruriy sifat bo‘lgan. Eng muhimi bularni ilm bilan egallash mumkin.

Kalit so‘zlar: shaxsiy, axloqiy, xuquqiy, ijtimoiy, sifat, sodda, ravon, bayon, tariqat, piru muridlik, oxista, odob, axloq.

Shuni alohida ta’kidlash lozimki, javonmardlik tariqatiga kirgan yosh kishi uning talab, qoidalarini o‘zi mustaqil egallash ancha qiyin. Shuning uchun mazkur” tariqat yo‘liga kirgan kishi pirga extiyojmanddir”(12,22) Voiz Koshifiy bu borada Jaloliddin Rumiyan baytlar keltiradi :

Pir yozdir, o‘zgalar misli kuzak,
Xalq tundir, pir misoli oy demak.
Yulni bilgan pir holidan sen gapir,
Pirni tanla, so‘ngra fahr yo‘liga kir.

Xusayn Voiz Koshifiy javonmardlarning shaxsiy, axloqiy, xuquqiy, ijtimoiy sifatlarni sodda ravon bayon qilib, mazkur tariqatning boshqa tariqatlardan ayri tomonlarini bayon qilib, yoshlarda shu talab va sifatlarni tarbiyalovchi piru muridlikka doir sifatlarni ham atroficha bayon qiladi.

Mazkur tariqat yo‘li murakkab va qiyin. Shuning uchun bu yo‘lni ixtiyor etgan yoshlar adashmasliklari, ularni har xil kishilar chalg‘itmasliklari uchun, pir rahnamolik vazifasini bajaradi. Koshifiy yozadi: Bilgilkim, tariqat yo‘lining qaroqchilari ko‘pdir, ular nodon va kalta fahmlarni xiyla –nayrang donosi bilan makru firib domiga tushirish payidadirlar. Shuning uchun rahnamo bo‘la oladigan, pirlilik (shayxlik) shart – sharoiti va ruknlari (asoslari)ni yaxshi biladigan odamni pir, deb tanlash lozim.

Pir (shayx)tariqat bo‘yicha «O‘zi kamolot darajasini egallagan va boshqalarni ham kamolga yetgazishga qodir va shayxlik shartlari, ruknlaridan to‘la xabardor kishiga aytadilar» (12,23). Pir e‘tiqodli, pok, to‘g‘ri yo‘ldan adashmaydigan, yetarli bilim egallagan, tariqat ilmini chuqur o‘zlashtirgan kishi bo‘lishi kerak.

Pir muridi (shogirdi) ning tariqat bo‘yicha har turli savollariga, qiyinchiliklariga javob berishi, uning mushkilotini osonlashtirishi kerak bo‘ladi. Ustoz (pir) o‘z so‘zida, ahdiga turadigan va tariqat qoidalarini saqlashda sobit qadam, shogird tarbiyasini maromida olib boradigan inson bo‘lishi lozim. O‘z navbatida saxiy, shogirdga har tomonlama moddiy va ma’naviy yordam bera oladigan, so‘zida qat‘iy turadigan shaxs bo‘lishi kerak.Ustozlik qiladigan pir pok va pokdoman, xayoli – diyonatli, oliyhimmat va ta‘magirlik illatlaridan xoli bo‘lmog‘i darkor Pir mushfiq – mehribon, murid(shogird) dan marhamatini darig‘ tutmaydigan, halim, bosiq va kechirimli bo‘lishi muhimdir. Eng muhimi mohir murabbiy bo‘lib, ”muridni tarbiyalay olsin”.Pir “muridga asta – sekin, oxista ta’sir etib, uni o‘z irodasiga bo‘ysundirsin”. Pir o‘zining xush-xulq, odob – axloqi chuqur bilimi bilan murid qalbiga yo‘l topib, ” toki murid ham uning hoziru g‘oyibida hurmatini birday saqlaydigan bo‘lsin» (12,24)

Adib yozadiki, shayxlik me‘yori-uning «qalbidan muridning chuqur joy olishi, murid murodikim hosil bo‘lishidir» (12,25). Bundan tashqari shayx (pir) muridni barcha g‘am – anduh, zulmatdan xalos etishi, o‘ziga ravo ko‘rmaydigan narsalardan muridni asrashi, murid uchun buyurilgan qoidalarga o‘zi ham rioya qilishi, «o‘zini bamisoli cho‘pon, muridlarni esa rama hisoblab, har qanday sharoitda ham murid himoyasidan bosh tortmaslik,» murid molu mulkini o‘z manfaati uchun ishlatmaslik va o‘zgartirmasligi shart. Pir daryo kabi saxovatli, hamma narsani fikr – andisha bilan

hal qilishi lozim. Shayx hech kimga xiyonat ko‘zi bilan qaramasligi va barchaga mehribon rahmdil bo‘lishi kerak. Pir doimo ilm o‘rganishi yomonlar bilan hamfikir bo‘lmay, g‘iybat va yolg‘ondan, saqlanishi kishilarga «xursandchilik istashi va shu xislatlarni o‘z muridlariga yetkazishi» zarur.

Husayin Voiz Koshifiy o‘z navbatida muridning odobi va shartlarini ham o‘z risolasida bayon qiladi. Murid madomiki javonmardlik taraqqatiga kirar ekan, eng avval «irodat (ixlos bilan tariqat yo‘liga kirishi) ulug‘ davlatdir va agar bu murid qalbida nish ursa, barcha saodatlarining urug‘i shudir» (12,25). Bu borada Shayx Sa‘diy demishlar :

Irodat bo‘lmasa, saodat izlama,

Riyozat chekmayin ijobat izlama.

Shundan qilib chiqib, «murid» so‘zining ma‘nosi istovchi, xohlovchi degan ma‘nolarni beradi, deb yozadi adib. Chunonchi, «botinda xohish bo‘lmasa, zohirda hech bir amal ko‘zga tashlanmagan» (12,26) Javonmardlik tariqatiga kirish yoki pirga murid bo‘lish shunchaki bir jo‘n narsa emas, balki ma‘lum talab va sifatlarga ega bo‘lgan kishigina murid bo‘lishi mumkin. Koshifiy o‘z asarida muridning xislatu-sifatlarini birma–bir bayon qiladi. O‘quvchiga ishonarli bo‘lishi uchun uning fikrlarini aynan keltiramiz :

Agar muridning nechta sifatleri bo‘lishi kerak, deb so‘rasalar, o‘nta deb aytgil. Avval shuki, u balog‘at yoshiga yetgan bo‘lishi kerak. Chunki balog‘atga yetmagan kishini tavbaga keltirib bo‘lmaydi va tavba qilmagan odam muridlikka munosib emas. Ikkinchidan, u oqil odam bo‘lishi lozim, chunki aqlli bo‘lmasa, so‘zning pastu balandi, ramziy –botiniy ma‘nolarini anglamaydi. Uchinchidan, muslim bo‘lsin, zero agar musulmon bo‘lmasa, tavba keltirishi mumkin emas. To‘rtinchidan, talabgor bo‘lsin, ya‘ni talab yo‘liga jiddiy jaxd bilan qadam qo‘ymasa, taraqqiy etmaydi. Beshinchidan, sadoqatli bo‘lsin, chunki agar sidqi dildan kirishmasa, piring ma‘rifati kungildan joy olmagan va agar piring so‘zi diliga ta‘sir etmasa, u maqsadiga yetolmaydi. Oltinchidan, tobe‘ bo‘lsin, ya‘ni piring ixtiyoridan bir qadam ham chekinmasin. Yettinchidan, baland idrokli bo‘lsin, ya‘ni o‘tkir zehn va ziyraklik bilan to‘g‘ri yo‘lni topib olsin. Sakkizinchidan qabul etuvchi bo‘lsin, ya‘ni piring so‘zlarini rost deb qabul qilsin va pirga maqbul tushsin. To‘kkizinchidan, qanoatli bo‘lsin, ya‘ni faqat zaruriy extiyojga yarasha narsalar (yeb-ichish, kiyinish) bilan qanoatlansin, ortiqchasini talab qilmasin, zero ortiqcha talablar kishini tariqat yo‘lidan chetlashtiradi. O‘ninchidan, solim (butun) bo‘lsin, ya‘ni boshqa pirga qo‘l bermagan bo‘lsin, boshqa kishi bilan kelishib, ahd qilmagan bo‘lsin, chunki ahdu paymon bitta bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Imom Abu Xamid G‘azzoliy. Ixyou ulumid-din (Din ilmlarini jonlantirish).- Toshkent: Movarounnaxr nashriyoti, 2003 yil, 232-bet.
2. Zaripov K. Yoshlarning ta‘lim - tarbiyasida hadislardan foydalanish - Buxoro: Muallif bosmaxonasi, 1994 yil, 27-bet.
3. Zaripov K. Ta‘lim – tarbiyada hadislardan foydalanish.- Buxoro: Buxoro nashriyoti, 1996 yil, 64-bet.
4. Husayn Voiz Koshifiy. Futuvvatnomai sultoniyy yoxud javonmardlik tariqati. N. Komilov tarjimasi.- Toshkent, 1994, 112-bet.
5. Norova S. U. Imam Abu Hamid Al-Ghazali. Teacher-Student Coaching Relations //The American Journal of Social Science and Education Innovations. – 2021. – T. 3. – №. 01. – C. 441-445.
6. Umirzakovna N. S. WAYS TO IMPROVE LEARNING EFFICIENCY USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2021. – T. 1. – №. 01. – C. 41-47.

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 27-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(12-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.04.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000